ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№1
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 612 sahifa,
5-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Talabalarda tolerantlikni shakllantirish zarurati va samaradorligi 28
Bafayev Muxiddin Muxammadovich

Muhandislik grafikasi bo'yicha raqamli kompetensiyalarni shakllantirishda grafik dasturlardan foydalanish metodikasini yaratish 34
Axmatova Asila Akmaljon qizi

Investigation on the Efficacy of Pedagogical Approaches in Virtual Learning 37
Burkhonova Zarafruz Qobilovna, Makhmudov Shaxboz Muzzafarovich

The Role of Input And Interaction in Second Language Acquisition 40
Dilorom Poyonova

Muhandislik yo'nalishida kartografiya fanini integratsiyalashgan holda o'qitish 45
Kazakbayeva Muxabbat Turabayevna

Incorporation of Moocs Into the Digital Educational Framework for the Development of Professional Speech Culture 49
Kudrat-Zoda Kamola Alisherovna

Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process 52
Makhmudova Ugiloy Baxtiyarovna

Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning media savodxonligini rivojlantirish 57
Mirzayeva Mayramxon Zaynobiddinovna

Transformatsion yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirish 61
Mirzayeva Ziyoda Uktamjonovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish 65
Qurbonboyeva Gulnoza Mahmud qizi

An Online Service that Integrates Up-To-Date Content From Well-Known Mooc Platforms 68
Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Abdurahmonova Osiyo Jahongirovna

The Fourth Phase of Distance Education: Integrated Technologies and Moocs 71
Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, TaranenkoTatyana Viktorovna

Gamifikatsiya orqali iqtidorli o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirish 74
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Xaytbayeva Malika Qobil qizi

Boshlang'ich ta'lim fanlarini didaktik o'yinlar orqali tushuntirish 77
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Shomaxsudova Diyora Dilshod qizi

O'smirlar orasida alkogolizm, giyohvandlik va toksikomaniya profilaktikasi 80
Sh. F. Mustafayeva

Educational Physics Experiments: Methods and Didactic Strategies for Developing Critical Thinking in Students 85
Turayev Alimjan Bahriddinovich

The Problems of Remote Learning Technology and Global Trends in University Education Development 88
Tursunov Begzod Sherzodovich, Shukurova Madina

A Case Study of Humanities Disciplines Using Massive Open Online Courses as a Resource for Blended Learning 91
Tursunov Begzod Sherzodovich, Eshkabilov Kodirali Davlatmuratovich

Modern Education and Training Practices for Future Dentists 94
Turumova Marjona Bahodirovna

Kommunikativ yondashuv asosida nutqiy kompetensiyani shakllantirish 98
Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna

Maktabgacha ta'lim jarayonida mutaxassislik fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar: amaliy muammolar va ularning innovatsion yechimlari 102
Xabibulayeva Shaxrizoda O'ktam qizi

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarda nutq o'stirish darslari orqali Soft Skills ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy pedagogik psixologik asoslari 106
Xoldarova Mubina Qudratbek qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi muhit va uning turlari 110
Xolmirzayeva O'g'iloy Murotali qizi

Развитие компетенций студентов-биологов в изучении языков 114
Абдуллаева Нигора Курбановна

Формирование интереса и повышение эффективности школьного урока физической культуры 118
Мукимов Олим Эргашевич

Incorporation of Massive Open Online Courses Into the Higher Education Framework 122
Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Nasrullayev Javlonbek Tal'atjonovich

Совершенствование инновационной методики социально-педагогической деятельности будущих педагогов в полилингвальной среде с использованием искусственного интеллекта 125
Хужаниязова Гузаль Юлдашевна

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini xalq og'zaki ijodi asosida rivojlantirish 130
Abduraximova Muxabbat Allayevna

Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'rganiladigan nostandart masalalar 133
Karimova Kunduz Ruzibayevna, Yo'ldosheva Tojigul Ulug'bek qizi

Video-marketingning iste'molchilar jalb qilinishiga ta'siri: Tiktok va Youtube misolida 138
Rustamova Ma'mura Asqar qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish 141
Shorustamboyeva Shahnoza Ulug'bekovna

The use of Visualization Technology as a New Trend in Teaching the English Language 144
Tursunoy Ortiqova

Didaktik drama asosida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda narrativ yondashuvning asosiy tushunchalari tahlili 149
Xolbayeva Dildora Azizovna, Sadiyeva Shaxnoza Xusanovna

Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini o'qitishda work-based learning metodikasini qo'llash 153
Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi

Bo'lajak shifokorlarni tibbiy amaliyotga tayyorlash metodikasini takomillashtirish 156
Murtazayeva Nasiba Komiljonovna

Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni tashkil etish 159
Xusnidinova Saodat

Muloqot madaniyati asosida liderlik fazilatlarini shakllantirishning samarali usullari 163
Djumayeva Dildora Isroilovna

Integrating Quizlet, Kahoot, and Padlet Into Vocabulary Instruction: An Experimental Study With Undergraduate Philology Students 167
Inoyatova Umida Boxadir kizi

Advantages and Disadvantages of Teaching Students Via Competent Based Approach in Order to Improve Their Listening and Speaking in Finland 171
Abdukhakimova Kamola Akmalovna, Rahmatova Mohijahon Ahmad qizi

Kimyo ta'limida iqlim o'zgarishlariga oid ilmiy ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantirish 175
Akbarova Saidaxon Rustamovna

Tibbiyot oliy ta'limida pediatriya talabalari klinik fikrlashini rivojlantirishda muammoli ta'lim metodlarining roli 180
Atadjanova Shaira Xalilovna, Umarkulov Muxtorali Islomkulovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Individual ta'lim muhiti asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kasbiy-metodik tayyorlashni takomillashtirish 185
Azamatova Dildora Shuxrat qizi

Boshlang'ich ta'lim-tarbiya tizimida raqamli ta'limni joriy etishning innovatsion yondashuvlari va samaradorlik omili 189
Babayeva Dilnoz Xaydarovna

O'qish savodxonligini oshirishda xalqaro tadqiqotlarning o'rni (PISA va PIRLS) 192
Barakayeva Shahnoza Fazliddin qizi

Yosh rahbarlarda boshqaruv stressining namoyon bo'lishi va boshqaruv faoliyatiga moslashuv muammolari: ta'lim tizimi sharoitida psixologik holat tahlili 195
Djavgarova Dilfuza Shuxrat qizi

Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlardan foydalanish asosida oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish strategiyalari 199
Duvlayeva Nozigul Xolmuxammat qizi

Enhancing English Learners' Pronunciation Through AI-Based Language Applications 203
Egamova Munisa Khakim kizi

Maktab ta'lim tizimining dars jarayonlarida elektron qo'llanmalardan samarali foydalanish 208
Kodirov Akbar Shuxratovich

Improving the Methodology of Teaching Biochemistry in Medical Higher Education Institutions Through Virtual Laboratory Tools 213
Mamadaliyeva Zarina Rakhmat kizi

O'smirlarda kommunikativ tolerantlik muammosining nazariy-metodologik asoslari 218
Mirsidikova Aziza Mirvohidovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining sog'lom turmush tarzini tashkil etishning nazariy asoslari 221
Muxtorova Xusnidaxon Abdug'oporovna

Improving the Theoretical and Methodological Foundations for Integrating Generative Artificial Intelligence Technologies Into English Language Teaching in Higher Education 226
Nigmatova Nozimakhon Ulugbek kizi

Maktabgacha ta'lim va oila hamkorligi: zamonaviy yondashuvlar va ilmiy asoslar 229
Omondavlatova Diyora Otabekovna

Oliy ta'lim muassasalarida iqtidorli talabalarning ilmiy va ijodiy kompetensiyalarini aniqlashga yo'naltirilgan axborot tizimini yaratish 233
Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Ro'zimatova Saidaxon Abdivoxid qizi

O'quvchilarni o'zbek xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida vatanparvarlik ruhida tarbiyalash pedagogik muammo sifatida 237
Qodirqulov Nodirbek Hamroqul o'g'li

Oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarning kasbiy, madaniy va kommunikativ faoliyatlarini samarali tashkil etish 242
Qurbonova G. M.

Kasbiy tayyorgarlik jarayonida refleksiv yondashuvning metodologik asoslari 245
Raxmatova Shaxnoza Oybek qizi

Inkluziv ta'limda pedagogik diagnostika: maxsus ehtiyojli o'quvchilarning o'quv yutuqlarini baholash 248
Norqobilova Rayxona Davlatovna

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari 252
Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi

Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process 254
Shaymatova Aziza

Dasturiy-metodik majmuani ishlab chiqish bosqichlari hamda pedagogik talablar 259
Soliyeva Gavharoy Yodgorjon qizi

Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda pedagogik metod va o'yinlarning samaradorligi 265
Suyarova Orzigul Sodiq qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Yoshlarni nikohga tayyorlashda shaxsiy omillar va psixologik yetuklik 269
To'xtamatova Nargizaxon Abdullayevna, Buranova Sevara Sa'dullayevna

O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida rahbarlarning liderlik kompetensiyalarining hozirgi holatini diagnostika qilish 273
Taylakova Dilnoza Norbekovna, Latifova Mavjuda Xurramovna

Ta'limga o'qib tushunishni sun'iy intellekt bilan integratsiya qilish imkoniyatlari va pedagogik strategiyalari 276
Umarov Bahrom Norboyevich

Talabalar mobilligi jarayonida pedagogik qo'llab-quvvatlash mexanizmlari 281
Xabibullayev Alimardon Xidoyatillayevich

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarni tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvning roli va ahamiyati 286
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi

Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'rganishning ahamiyati va undagi zamonaviy yondashuvlar 289
Yoqubjonova Mohlaroyim Abdumalik qizi

O'smir shaxsida refleksiyani shakllanishida ota-ona munosabatlarning ta'siri 292
Yulchiboyeva Dilfuza Ergashevna

Boshlang'ich ta'limda geymifikatsiya orqali til kompetentligini rivojlantirish 297
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Nurmuhammedova Dilshoda Zaynobiddin qizi

Профессиональная этика педагога высшего учебного заведения 302
Журабекова Хабиба Мадаминовна

Ortodontiyada mioterapiya: miogimnastik dentoalveolyar apparatlarni qo'llashning taqqoslama tavsifi 305
Tursunov Begzod Sherzodovich, Sayfulayeva Aziza Anvarovna

Музейная педагогика на уроках воспитания в средней школе: методика включения музейных практик в процесс обучения и воспитания подростков 308
Умрихина Виктория Игоревна

21St Century Dental Innovation Technologies: An Overview 314
Khojimurodov Burkhon Ravshanovich

Цели и задачи педагогических систем, основанных на конструктивизме в общеобразовательных школах 317
Шарипова Шаҳноза Шавкат кизи

Способы повышения мотивации учащихся при изучении русского языка 321
Эшонкулов Хамрокул Маматкулович

Yosh sportchilarda jismoniy tayyorgarlikni rivojlantirishda funksional mashqlarning ahamiyati 326
Aminov Botir Umidovich

Nutqiy faoliyatda fikr va til tizimlari 330
Axmedova Muyassar Xadimatovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatish psixologiyasi 333
Axmedova Muyassar Xadimatovna, Halimova Gulasal Xamroqulovna

10–12 yoshli tennischilarda texnik tayyorgarlik samaradorligini oshirish uslubiyati 336
Axmedova Nafisa Isaxodjayevna

Bo'lajak pedagoglarda hayotiy ko'nikmalarini shakllantirish masalalarining ilmiy tadqiqi 340
Axunbabayeva Shaxnoza Shuxratovna

Musobaqa oldi bosqichida tennischilarning maxsus jismoniy sifatlarini kompleks mashqlar yordamida rivojlantirish uslubiyati 345
Azamatov Abdullo Isaxo'ja o'g'li

Maktabgacha yoshdagi bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuv 349
Choriyeva Durdona Anvarovna, Po'latova Mahfuza To'lqin qizi

Xorij olimlari tadqiqotlarida mustaqillik sifatini rivojlantirishga oid yondashuvlar 354
D. A. Saliyeva

Milliy adabiyot namunalari yordamida talabalar tanqidiy tafakkurini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari 358
Eraliyeva Dilnoza Oybek qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Oliy ta'lim tizimida tyutorlik institutini rivojlantirishning dolzarb masalalari 362
Kandaxarov Zafar Ishratovich, Tajibayeva Komila Taxirjonovna

Integrating Communicative and Task-Based Approaches in English Language Teaching Within a Learner-Centered Framework 366
Madinabonu Farkhodova

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda ijobiy munosabatlarni shakllantirish usullarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari 370
Mirsaitova Guzal Baxodirovna

Ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari 373
Mamatova Dilnoza Bekpo'latovna

7-sinf biologiya kursini o'qitishda o'quvchilarning metodologik savodxonligini shakllantirish 377
Mirzayeva Nigoraxon Ibrohimjon qizi, Azimov Bekjon Ibrohimjon o'g'li

10–12 yoshli belbog'li kurashchilarini o'quv-mashg'ulot jarayonida koordinatsion qobiliyatlarni takomillashtirish 380
Mirzoqulov Sh. A.

Pedagog xodimlarning malaka-mahoratini oshirish – samaradorlik omili 384
Musurmonova Mariya Burxonovna

Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila hamkorligini tizimli yondashuv asosida boshqarishning pedagogik mexanizmlari 387
Muxamatova Gulmira Erkinjon qizi

Zamonaviy o'zbek tilida so'z tartibi va sintaksis xususiyatlari 392
Narimova Gulnora Abdumannonova

Ilmiy va innovatsion boshqaruv yondashuvlari orqali o'quv jarayoni samaradorligini oshirish texnologiyalari 396
Norbo'tayev Baxtiyor Abduraximovich

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida algebraik fikrlashni rivojlantirishda mental arifmetikaning o'rni va roli 400
Nurillayev Samad Safarovich, Qodirova Nilufar

Bolalarning sportga oid ta'lim-tarbiya madaniyatini shakllantirish omillari va yo'nalishlari 405
Ochilov Jonibek Abdo'xomid o'g'li, Rishad Badayev

Raqamli ta'lim jarayonida pedagoglarning AKT va media savodxonligini oshirish bo'yicha samarali metodik yondashuvlar 408
Rashidov Sherzod Abdirayimovich

Didaktik o'yinlar yordamida o'quvchilarning ona tiliga doir bilimlarini mustahkamlash 413
Raxmataliyev Sherzod

Bosh harflar ramzga aylanganda: monogrammaning zamonaviy grafik dizayndagi ahamiyati 416
Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich

Ta'limning raqamli transformatsiyasi sharoitida o'quvchilarning o'quv-biluv faoliyatini faollashtirish usullari 420
Xakimova Yoqutxon Toxirjon qizi, Tursunova Saida Soliyevna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida noverbal muloqot kompetensiyasini shakllantirish metodlari 423
Xolmo'minova Bahora Abdujalolovna

Frustratsiya holatining psixologik mohiyati va uni yengish mexanizmlari 426
Y. E. Sobirov

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ertaklarni hikoya qilishda motiv va syujetning tarbiyaviy ahamiyati ("Pahlovon Rustam" ertagi misolida) 430
Zulayxo Nazarova, Farangiz Mardiyeva

Oliy ta'lim muassasalarining rasmiy vebsaytlari sifatini oshirishda sun'iy intellektdan neft va gaz sohasida foydalanish muammolari 433
Tajetdinova Gulnara Abatbay qizi

Развивать личностные качества учащихся на уроках географии 437
Шадиева Нигора Шариповна, Нуруллоева Нилуфар Рузимбоевна

Ilk yoshdagi bolalar nutqi rivojlanishini psixologik xususiyatlari 442
Axmedova Muyassar Xadimatovna, Rajabova Sarvinoz Raxmon qizi

O‘quvchilarda mustaqil ta’lim faoliyatini shakllantirishda kognitiv va metakognitiv strategiyalarning o‘zaro integratsiyasi 445
Boymonov Hoshim Isroilovich

Socio-Psychological Characteristics of the Impact of Social Stigma on the Psycho-Emotional State of Women Experienced in Domestic Violence 449
Dumarova Gulfira Kozimbekovna

Interfaol o‘qitish metodlari orqali o‘quvchilarda kommunikativ qobiliyatni rivojlantirish texnologiyasi 452
Jalilova Sevinch Shuhrat qizi

Akmeologik yodashuv asosida o‘quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasi 455
Kuchkorova Ozoda G‘ayrat qizi

Sportchilarning jismoniy tayyorgarliklari 459
Madaminov Oribdjan Nishanbayevich

Psixokorreksiya va psixodiagnostikada proektiv metodning qo‘llanishi 462
Narbasheva Mexri Achilovna, Odinayeva Farangiz Ilxombek qizi

Talabalarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning psixologik jihatlari 465
Safayev Nuriddin Salixovich

Bolalar nutqini o‘stirish jarayonida milliy tarbiyani yo‘lga qo‘yishning pedagogik imkoniyatlari 469
Valijon Qodirov, Umarova Mubina Ziyoyidin qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlik rivojlanishining psixologik–pedagogik xususiyatlari 473
Xolboyeva Gulnora Ulashovna, Hamidova Anisa Olimovna

O‘quvchilarning informatika va axborot texnologiyalari fanidan mustaqil o‘quv faoliyati natijalarini baholash metodikasi (IIV akademik litseylarida iivakademik.uz veb-platformasi misolida) 476
Axmedov Yodgorbek Olimjonovich

Влияние цифровых технологий на современное общество 482
Абдукаримова Шахноза Набиевна

Mantiqiy tafakkurning falsafiy asoslari va zamonaviy tafakkur turlari (kliplik, tanqidiy, kreativ tafakkur va boshqalar) 485
Jo‘rayev Shuhratbek Maxamadaliyevich

Aralash ta’lim (blended learning) texnologiyasidan foydalanish orqali tasviriy san’at darslarini samarali tashkil etish 488
Olimov Anvarjon Mamirovich

Biblioterapiyani bolalarga singdirishda o‘qituvchining tashkilotchiligi 491
Djabborov Ma’sud, Norova Maftuna Karimovna

Sportchilarning jismoniy tayyorgarlik jihatlari tahlili 493
Madaminov Oribdjan Nishanbayevich

Raqamli muhitda ta’lim sifati nazoratini boshqarish mexanizmlarining nazariy asoslari 496
Sattoriy Shohruh Abdijabbor o‘g‘li

O‘zbekiston tarixidagi zamonaviy jarayonlarni falsafiy tahlil asosida o‘qitish: nazariy va metodologik yondashuvlar 500
Abdullayeva Asila Abdulxodiyevna

Methods for Enhancing English Speaking Skills in the Classroom 504
F. Kh. Eshboyeva, Mamayusupova Nihola Ulugbek kizi

Jamiyatdagi o‘zgarishlar va til rivoji 509
Igamnazarova Nafisa Saidnazarovna

Ta’lim sifatini oshirishda fanlararo integratsiyaning dolzarbligi va ahamiyati 514
Ismoilova Gulrux Ulug‘bekovna

Sociocultural Factors Influencing Language Learning Among Central Asian Students 519
Mamataliyev Davronbek

IB kelajak ta’limining asosiy jihatlari 523
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O‘qish savodxonligi mashg‘ulotlarida ertak va maqollardan foydalanish orqali o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish 528
N. Q. Olimova, X. Xamidova

Pedagoglarda frustratsion tolerantlik bo‘yicha tafovutlarning ifodalanishi 532
Nurmatov Nurhayot Nurziyat o‘g‘li

Gamifikatsiya texnologiyasining boshlang‘ich ta’limdagi pedagogik samaradorligi 538
Nurniyazova Albinaxan Saparniyazovna

Teatr pedagogikasining bo‘lajak tarbiyachilar kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi o‘rni 542
Nurova Rohila Ismoil qizi

Bolalar kvazimuloqotining psixolingvistik xususiyatlari 547
Yuldasheva Dilafruz Maxamadaliyevna

Педагогические условия формирования у старших дошкольников основ экономической культуры 550
Жураева Наргиза Таировна, Азимова Махбуба Хасановна

Развитие лексико-грамматического строя речи у детей старшего дошкольного возраста в проектной деятельности 553
Жураева Наргиза Таировна, Алимова Зилола Закировна

Обогащение представлений старших дошкольников о разных странах мира в детской проектной деятельности 556
Жураева Наргиза Таировна, Дониёрова Шахзода Зафаровна

Использования дидактических игр для развития коммуникативных умений в группе детей старшего дошкольного возраста 560
Жураева Наргиза Таировна, Рахманова Гуласал Рахматуллаевна

Развитие творческих способностей дошкольников средствами музыкального фольклора 564
Жураева Наргиза Таировна, Хашимова Хилола Абдусаттаровна

Karalli va takroriy limitlar orasidagi bog‘liq 568
Mambetturdiyev Muxammedali

Современные заимствования в русском языке (названия фаст-фуда) 572
Рабиева Рухшона Бобожоновна

качественное высшее образование - основа инновационного прогресса Узбекистана 576
Расулов Илхом Инамович

Texnologiyalar yordamida og‘zaki tarjimani takomillashtirish: AI va avtomatik translyatsiya tizimlarining imkoniyatlari 580
Rajabova Umida Rajab qizi

Kompyuter grafikasi vositalari yordamida ta’lim jarayonini tashkil etishning pedagogik asoslari 583
Ergasheva Dilafruz Chori qizi

A Conceptual Teacher Digital Competence Model for Vocational Education 587
Alisher Jumanov, Guloyim Rakhimboyeva

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kommunikativ kompetentligi tushunchasi 591
Sa’dullayeva Nafisa Ilhomjon qizi, Abdullayev A’zimjon Abduvali o‘g‘li

Maktabgacha yoshdagi bolalar iqtidorini rivojlantirish muammosining pedagogik-psixologik talqini 594
Sapayeva Gulnoz Azimbayevna

Zamonaviy va an’anaviy tarbiya uslublarining maktabgacha yoshdagi bolalarga psixologik ta’siri. O‘zbekiston oilalarida qiyosiy tahlil 600
Tursunova Aziza Ixtiyorovna

Tarbiyachi faoliyatida tarbiyalanuvchi shaxsni rivojlantirishning zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuvlari 603
Yusupova Vasila Yangibayevna

Профессиональная этика педагога высшего учебного заведения 606
Журабекова Хабиба Мадаминовна

Boshqaruv kompetentligini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar va pedagogik texnologiyalar 609
O‘rmonov Elmurod Mamasoliyevich

BOLALAR KVAZIMULOQOTINING PSIXOLINGVISTIK XUSUSIYATLARI

UDK 371.13

Yuldasheva Dilafruz Maxamadaliyevna
Qo'qon universiteti jahon tillari kafedrasi professori

Annotatsiya: Mazkur maqolada bolalar nutqiy rivojlanishida muhim o'rin tutuvchi kvazimuloqot hodisasining psixolingvistik xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda kvazimuloqot bolalarning muloqotga o'xshash, biroq to'liq ijtimoiy yo'naltirilmagan nutqiy faoliyat shakli sifatida talqin etilib, uning nutq va tafakkur o'rtasidagi o'tish bosqichi sifatidagi ahamiyati yoritiladi. Kuzatish, nutqiy faoliyatni tahlil qilish va psixolingvistik interpretatsiya metodlari asosida maktabgacha yoshdagi bolalar nutqida kvazimuloqotning egotsentrik yo'nalganligi, ichki va tashqi nutq oralig'idagi vositachilik xususiyati, semantik va sintaktik soddaligi hamda emotsional-ekspressiv komponentlarning ustuvorligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari kvazimuloqot bolalar nutqiy kamolotida salbiy hodisa emas, balki kommunikativ kompetensiyaning shakllanishiga xizmat qiluvchi tabiiy va zarur bosqich ekanligini ko'rsatadi. Maqola xulosalari bolalar nutqini rivojlantirish, pedagogik va psixologik yondashuvlarni takomillashtirishda ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: kvazimuloqot, bolalar nutqi, psixolingvistika, egotsentrik nutq, ichki nutq, tashqi nutq, nutq ontogenezi, kommunikativ kompetensiya, emotsional-ekspressivlik.

Abstract: This article examines the psycholinguistic characteristics of quasi-communication as a significant phenomenon in children's speech development. Quasi-communication is interpreted as a form of speech activity that resembles communication in its external structure but is not fully oriented toward social interaction and is considered a transitional stage between speech and thinking. Based on observation, speech-activity analysis, and psycholinguistic interpretation methods, features of quasi-communication in preschool children's speech were identified, including egocentric orientation, a mediating function between inner and outer speech, semantic and syntactic simplicity, and the dominance of emotional-expressive components. The findings indicate that quasi-communication is not a negative phenomenon in children's speech development but rather a natural and necessary stage in the formation of communicative competence. The conclusions have scientific and practical significance for improving pedagogical and psychological approaches to children's speech development.

Key words: quasi-communication, children's speech, psycholinguistics, egocentric speech, inner speech, outer speech, speech ontogenesis, communicative competence, emotional expressiveness.

Аннотация: В данной статье анализируются психолингвистические особенности квазикоммуникации как значимого феномена в речевом развитии детей. Квазикоммуникация интерпретируется как форма речевой деятельности, внешне сходная с общением, но не полностью ориентированная на социальное взаимодействие, и рассматривается как переходный этап между речью и мышлением. На основе методов наблюдения, анализа речевой деятельности и психолингвистической интерпретации выявлены такие характеристики квазикоммуникации в речи детей дошкольного возраста, как эгоцентрическая направленность, посредническая функция между внутренней и внешней речью, семантическая и синтаксическая упрощённость, а также доминирование эмоционально-экспрессивных компонентов. Результаты исследования свидетельствуют о том, что квазикоммуникация не является негативным явлением в речевом развитии детей, а представляет собой естественный и необходимый этап формирования коммуникативной компетенции. Выводы статьи имеют научно-практическую значимость для совершенствования педагогических и психологических подходов к развитию детской речи.

Ключевые слова: квазикоммуникация, детская речь, психолингвистика, эгоцентрическая речь, внутренняя речь, внешняя речь, онтогенез речи, коммуникативная компетенция, эмоционально-экспрессивность.

KIRISH

Zamonaviy psixolingvistika fanida nutqning ontogenezdagi rivojlanish jarayoni, xususan, bolaning ijtimoiy muloqotga o'tish bosqichlari alohida ilmiy ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonda muhim hodisalardan biri sifatida kvazimuloqot tushunchasi qaraladi. Kvazimuloqot bolalarning nutqiy faoliyatida muloqotga xos tashqi shakl-

larga ega bo‘lsa-da, mazmunan to‘liq kommunikativ yo‘naltirilmagan nutq ko‘rinishidir. U asosan maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda uchrab, nutq, tafakkur va emotsional rivojlanish o‘rtasidagi murakkab o‘zaro bog‘liqlikni aks ettiradi. Psixolingvistik tadqiqotlarda bolalar kvazimuloqoti egotsentrik nutq, ichki nutqqa o‘tish mexanizmlari hamda kommunikativ kompetensiyaning shakllanish bosqichlari bilan bog‘liq holda talqin etiladi. Shu bois mazkur maqolaning maqsadi bolalar kvazimuloqotining psixolingvistik xususiyatlarini aniqlash, ularning nutqiy va kognitiv rivojlanishdagi o‘rnini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot bolalar kvazimuloqotining psixolingvistik xususiyatlarini aniqlash va tahlil qilishga yo‘naltirilgan bo‘lib, unda kompleks psixolingvistik yondashuv asos qilib olindi. Tadqiqot jarayonida nutqiy faoliyatni psixik, kognitiv va kommunikativ jarayonlar bilan uzviy bog‘liq holda o‘rganishga imkon beruvchi sifat jihatdan tavsifiy metodlar majmuasidan foydalanildi. Bunday yondashuv bolalar nutqining tabiiy sharoitdagi namoyon bo‘lishini buzmasdan, uning mazmuniy va funksional xususiyatlarini chuqur tahlil qilish imkonini berdi. Tadqiqotda, avvalo, kuzatish metodi qo‘llanildi. Ushbu metod orqali maktabgacha yoshdagi (4-6 yosh) bolalarning o‘yin faoliyati, erkin muloqot jarayonlari va kundalik mashg‘ulotlar davomida yuzaga keladigan nutqiy xatti-harakatlari tizimli ravishda qayd etildi. Kuzatishlar tabiiy pedagogik muhitda amalga oshirilib, bolalarning nutqiy faolligi sun’iy rag‘batlantirilmagan holda o‘rganildi. Bu holat kvazimuloqot unsurlarining spontan, ya’ni tabiiy namoyon bo‘lishini aniqlashga imkon yaratdi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Keyingi bosqichda nutqiy faoliyatni tahlil qilish metodidan foydalanildi. Kuzatish jarayonida qayd etilgan bolalar nutqining monologik va dialogik namunalari lingvistik hamda semantik jihatdan o‘rganildi. Xususan, gaplarning tuzilishi, to‘liqlik darajasi, takrorlar, intonatsion xususiyatlar, leksik tanlov va vaziyatga bog‘liqlik holatlari tahlil qilindi. Ushbu tahlil orqali kvazimuloqotda nutqning informativ emas, balki ko‘proq regulativ va emotsional funksiyalarni bajarishi aniqlashtirildi. Shuningdek, tadqiqotda psixolingvistik interpretatsiya metodi muhim o‘rin egalladi.

Olingan nutqiy birliklar va kuzatilgan nutqiy xatti-harakatlar J. Piaje va L. S. Vigotskiyning nutq va tafakkur rivoji haqidagi fundamental nazariyalari asosida talqin qilindi. Piaje konsepsiyasi doirasida kvazimuloqot egotsentrik nutqning bir ko‘rinishi sifatida baholangan bo‘lsa, Vigotskiy yondashuvi asosida u ichki nutqqa o‘tishning muhim oraliq bosqichi sifatida izohlandi. Ushbu ikki nazariy yondashuvni qiyosiy tahlil qilish kvazimuloqotning psixolingvistik mohiyatini yanada chuqurroq ochib berishga xizmat qildi.

Tadqiqot jarayonida taqqoslash metodi ham qo‘llanildi. Kvazimuloqot unsurlari bolalarning ijtimoiy yo‘naltirilgan, kommunikativ maqsadga ega bo‘lgan nutqiy muloqot shakllari bilan solishtirildi. Ushbu taqqoslash orqali kvazimuloqot va haqiqiy dialog o‘rtasidagi farqlar, xususan, kommunikativ niyatning aniqligi, tinglovchi omilining hisobga olinishi hamda nutqning funksional yo‘nalganligi aniqlab berildi. Umuman olganda, tadqiqot sifat jihatdan tavsifiy xarakterga ega bo‘lib, u bolalar nutqining mazmuniy va funksional tomonlarini aniqlashga qaratildi. Mazkur metodologik yondashuv kvazimuloqotni bolaning nutqiy rivojlanishidagi muhim, tabiiy va qonuniy bosqich sifatida talqin qilish imkonini berib, olingan natijalarning ilmiy asoslanganligi va ishonchliligini ta’minladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bolalar kvazimuloqoti bir qator barqaror psixolingvistik xususiyatlar bilan tavsiflanadi. Avvalo, kvazimuloqotda egotsentrik yo‘nalganlik ustunlik qiladi, ya’ni bolalar nutqi ko‘pincha muayyan tinglovchiga emas, balki o‘z harakati va ichki tafakkur jarayoniga qaratilgan bo‘ladi. Bunday nutq faoliyati tashqi muloqotdan ko‘ra ichki rejalashtirish va o‘zini boshqarish vazifasini bajaradi. Shuningdek, kvazimuloqot ichki va tashqi nutq o‘rtasidagi o‘tish shakli sifatida namoyon bo‘ladi, chunki bola fikrni hali to‘liq ichki nutq darajasida rejalashtira olmaganligi sababli uni tashqi nutq orqali ifodalaydi. Tadqiqot jarayonida bolalar kvazimuloqotida semantik va sintaktik soddalik ustun ekanligi aniqlandi:

- gaplar qisqa, ko‘pincha to‘liq bo‘lmagan va vaziyatga bog‘langan bo‘lib, ma’no lingvistik birliklardan ko‘ra kontekst orqali anglashiladi. Shu bilan birga, kvazimuloqotda emotsional-ekspressivlikning yuqori darajada namoyon bo‘lishi kuzatildi;
- intonatsiya, takroriy so‘zlar, undovlar va ovoz ohangining o‘zgarishi bolaning hissiy holatini ifodalashda muhim rol o‘ynaydi. Olingan natijalar psixolingvistik nazariyalar bilan uyg‘unlikda talqin qilinadi.

J. Piaje tomonidan ilgari surilgan egotsentrik nutq konsepsiyasi bolalar kvazimuloqotining ayrim jihatlarini tushuntirishga imkon bersa-da, L. S. Vigotskiy yondashuvi ushbu hodisani nutqiy rivojlanishdagi ijobiy va zarur bosqich sifatida baholashga asos yaratadi. Ya'ni kvazimuloqot bolaning nutqiy kamchiligi emas, balki ichki nutq va ongli muloqotga olib boruvchi muhim rivojlanish mexanizmi hisoblanadi. Kvazimuloqot bolalarning kognitiv faoliyatini tashqi nutq yordamida boshqarishiga xizmat qilishi psixolingvistika va rivojlanish psixologiyasida ilmiy asoslangan holat sifatida qaraladi. Bu jarayon bolaning tafakkuri hali to'liq ichki nutq darajasida avtomatlashtirilmagan davrda fikrlashni tashqi nutq orqali tashkil etish ehtiyoji bilan izohlanadi.

L. S. Vigotskiy ta'kidlaganidek, bolaning yuqori psixik funksiyalari dastlab ijtimoiy faoliyat shaklida, ya'ni tashqi nutq orqali namoyon bo'lib, keyinchalik ichki nutqqa internalizatsiya qilinadi va kvazimuloqot ana shu internalizatsiya jarayonining muhim oraliq bo'g'ini hisoblanadi.

Ilmiy nuqtayi nazardan, kvazimuloqot bolaning rejalashtirish, nazorat va o'z-o'zini boshqarish kabi kognitiv jarayonlarini qo'llab-quvvatlaydi. Bola muayyan faoliyatni bajarayotganda ovoz chiqarib gapirish orqali o'z harakatlarini ketma-ketlikka soladi, vazifani anglaydi va bajarilish jarayonini nazorat qiladi. Masalan, bola konstruktordan uy qurayotganda "avval pastini qilaman, keyin tomini qo'yaman" kabi ifodalar orqali o'z faoliyatini tartibga soladi; bu nutq tashqi tomondan muloqotga o'xshash bo'lsa-da, mazmunan bolaning tafakkurini tashkil etuvchi mexanizm vazifasini bajaradi. Psixolingvistik tadqiqotlarda bunday nutq o'zini yo'naltiruvchi nutq (self-directed speech) sifatida talqin qilinadi, bunda nutq kommunikativ emas, balki kognitiv-regulyativ funksiyani bajaradi. Bola tashqi nutq yordamida o'z harakatlarini rejalashtiradi, xatolarini anglaydi va faoliyatni tuzatadi, shu bois zamonaviy tadqiqotlar ushbu nutq shaklini bolaning kognitiv rivojlanishida ijobiy va zarur mexanizm sifatida baholaydi. Kvazimuloqot muammoli vaziyatlarni hal qilish jarayonida ham muhim ahamiyat kasb etadi, chunki bola qiyinchilikka duch kelganda ovoz chiqarib fikrlashi orqali muammoni segmentlarga ajratadi, muqobil yechimlarni sinab ko'radi va optimal qarorni tanlaydi. Masalan, rasm chizish jarayonida "bu rang to'g'ri kelmadi, boshqasini olaman" kabi ifodalar bolaning analitik tafakkuri faol ekanligini ko'rsatadi va tashqi nutqning kognitiv jarayonlarni faollashtiruvchi vosita sifatidagi ahamiyatini tasdiqlaydi. Pedagogik nuqtayi nazardan esa kvazimuloqot bolalarda metakognitiv ko'nikmalarning shakllanishiga zamin yaratadi, chunki bola o'z fikrlash jarayonini nutq orqali ifodalab, asta-sekin uni anglay boshlaydi va keyinchalik ichki nutq orqali mustaqil boshqarish darajasiga yetadi. Shu sababli kvazimuloqotni cheklash yoki "ortiqcha gapirish" sifatida baholash ilmiy jihatdan asossiz bo'lib, aksincha, pedagoglar va ota-onalar bunday nutqiy faollikni qo'llab-quvvatlashlari lozim.

Xulosa qilib aytganda, kvazimuloqot bolalarning kognitiv faoliyatini tashqi nutq orqali boshqarishning muhim psixolingvistik mexanizmi bo'lib, u tafakkurni rejalashtirish, nazorat qilish, muammolarni hal etish va o'z-o'zini boshqarish jarayonlarida muhim vosita vazifasini bajaradi hamda bolaning ichki nutq va ongli fikrlashga o'tishidagi tabiiy va zarur rivojlanish bosqichi sifatida ilmiy jihatdan e'tirof etiladi. Ushbu jarayon pedagogik jihatdan muhim bo'lib, bolalar bilan ishlashda ularning nutqiy faolligini cheklamaslik, balki uni qo'llab-quvvatlash va kvazimuloqot elementlarining asta-sekin ijtimoiy yo'naltirilgan muloqotga aylanishi uchun qulay kommunikativ muhit yaratish zarurligini ko'rsatadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, bolalar kvazimuloqoti psixolingvistik jihatdan nutq va tafakkur rivojlanishidagi muhim o'tish bosqichi bo'lib, egotsentrik yo'nalganlik, ichki va tashqi nutq oralig'idagi vositachilik, semantik soddalik hamda emotsional-ekspressivlik bilan tavsiflanadi. Ushbu xususiyatlarni chuqur o'rganish bolalar nutqini rivojlantirish, pedagogik ta'sirni samarali tashkil etish hamda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yuldasheva, D. M. Anthropocentric approach to children's speech study. Section 2: Linguistic theory, applied linguistics. Collection of materials of the International Online Conference. Research Support Center, 2020, 92–95.
2. Yuldasheva, D. M. The methods of speech development of preschool children. EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR), Impact Factor: 7.6.11, November.
3. Yuldasheva, D. M., Asqarova, D., Zohidova, M. O'zbek bolalar nutqiga doir matnlarda lakuna. Academic Research in Educational Sciences, 2(2), 926–931.
4. Maxamadalievna, Yu. D. Ispolzovanie zoonimov v kolybelnoy pesne "alla" kak aspekt etnolingvistiki. Ulrich's Periodicals Directory.
5. Yuldasheva, D. M. Sintaktik takrorlarning badiiy-estetik imkoniyatlari. Iskusstvo slova xalqaro jurnali, 2019, 5-son.
6. Maxamadalievna, Y. D. Use of presidential names in Uzbek children's texts. Gospodarka i Innowacje, 22, 68–70.
7. Yuldasheva, D. M. Bolalar folklorida kreol (uyg'un) matnning ifodalanishi. Molodoy uchenyy, 607–609.

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI

Mas’ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali 26.09.2023-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.